

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันภาวะสมองเสื่อม ในผู้สูงอายุตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

1. ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
3. บุคลากรด้านสุขภาพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย ได้แก่
 - 3.1 แพทย์
 - 3.2 พยาบาลวิชาชีพ
4. บุคลากรด้านสุขภาพที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลหนองหอย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข
5. ประธานชมรมผู้สูงอายุ
6. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ทั้งเพศชายและเพศหญิง การได้มาของกลุ่มตัวอย่างได้จากทะเบียนข้อมูลผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ขึ้นไป ของตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) คุณสมบัติที่กำหนดดังนี้
 - 1.1 มีความหลากหลายในด้านภาวะสุขภาพ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่สุขภาพดี และผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง
 - 1.2 มีความหลากหลายด้านลักษณะการอยู่อาศัย ได้แก่ อาศัยอยู่เพียงลำพัง และอาศัยอยู่กับ

กรอบคร่าว

1.3 สามารถสื่อสาร ด้วยภาษาไทยเข้าใจ

1.4. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

2. กลุ่มตัวอย่างผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว ทั้งเพศชายและเพศหญิง ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

2.1 เป็นสมาชิกครอบครัวที่มีความเกี่ยวพันทางสายเลือดกับผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม

2.2 มีบทบาทหลักในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ

2.3 สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ

2.4. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

3. กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรด้านสุขภาพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย ได้แก่ แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ บุคลากรด้านสุขภาพที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลหนองหอย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขเทศบาลตำบลหนองหอย ประธานชมรมผู้สูงอายุ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 สามารถสื่อสารภาษาไทยเข้าใจ

3.2 ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่ม ทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ กำหนดจากหลักในการสนทนากลุ่ม คือ กำหนดจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มๆ ละ 6-8 คน ลักษณะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันภาวะสมองเสื่อม กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เดี่ยว กำหนดตามความอึดตัวของข้อมูล

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

1. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสนทนากลุ่ม

1.1 ผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน ต่อกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่มรวมผู้สูงอายุ จำนวน 12 คน

1.2 ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม จำนวน 6 คน ต่อกลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม รวมผู้ดูแล

จำนวน 12 คน

2. ขนาดของกลุ่มประชากร/กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการสัมภาษณ์เดี่ยว

2.1 ผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน

2.2 ผู้ดูแล จำนวน 15 คน

2.3 บุคลากรจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ได้แก่ แพทย์ จำนวน 1 คน พยาบาล

จำนวน 1 คน จาก รพ.สต.

2.4 บุคลากรด้านสุขภาพที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลหนองหอย ได้แก่ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข เทศบาลตำบลหนองหอย จำนวน 1 คน

2.5 ประธานชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน

2.6 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล มี 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของบุคลากรด้านสุขภาพ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยของตนเองต่อเดือน แหล่งรายได้ ความพึงพอใจของรายได้ สิทธิในการรักษาพยาบาล โรคประจำตัว และยาที่ได้รับเป็นประจำ

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อมเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยของตนเองต่อเดือน ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และระยะเวลาในการดูแลผู้สูงอายุ

2. แนวคำถามการวิเคราะห์สถานการณ์การป้องกันภาวะสมองเสื่อมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

2.1 แนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เดี่ยว ผู้สูงอายุและผู้ดูแล ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้ ความรู้และทัศนคติต่อภาวะสมองเสื่อม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมองเสื่อม พฤติกรรมสุขภาพ ผลกระทบของภาวะสมองเสื่อม และแนวทางการป้องกันภาวะสมองเสื่อม

2.2 แนวคำถามการสัมภาษณ์เดี่ยว บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ครอบคลุมประเด็นความรู้และทัศนคติต่อภาวะสมองเสื่อม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะสมองเสื่อม ผลกระทบของภาวะสมองเสื่อม และแนวทางการป้องกันภาวะสมองเสื่อม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้ศึกษานำแนวคำถามการสัมภาษณ์กลุ่ม และแนวคำถามการสัมภาษณ์เดี่ยวที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย นายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบประสาท จำนวน 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาลที่มี

ประสบการณ์ด้านผู้สูงอายุ จำนวน 1 ท่าน เมื่อผ่านการตรวจพิจารณาแล้ว นำแนวคำถามมาปรับแก้ไขตามที่ได้รับคำแนะนำ และนำไปทดลองใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน ผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง 2 คน เพื่อดูความชัดเจนของภาษาและความเข้าใจในแนวคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

การพิทักษ์สิทธิประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้แบ่งขั้นตอนการพิทักษ์สิทธิไว้ 2 ระยะดังนี้

1. ระยะก่อนดำเนินการศึกษา ผู้ศึกษาเสนอโครงการวิจัย เพื่อรับพิจารณาต่อคณะกรรมการจริยธรรมของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นชอบของคณะกรรมการ ก่อนทำการศึกษา

2. ระยะดำเนินการศึกษา ผู้ศึกษาขออนุญาตและชี้แจงให้ประชากร และกลุ่มตัวอย่างรับทราบวัตถุประสงค์ และอธิบายขั้นตอนการวิจัยรวมถึงการยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ด้วยความสมัครใจโดยไม่มีการบังคับใดๆ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยสามารถยุติการเข้าร่วมการวิจัยได้เมื่อต้องการโดยไม่ต้องชี้แจงเหตุผล และจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อการรักษา สำหรับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอผลหรืออภิปรายข้อมูลของการศึกษานี้จะนำเสนอภาพรวม และนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ศึกษานำหนังสือรับรองจากคณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์สถานการณ์และขออนุญาตเก็บข้อมูล ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่

2. ภายหลังได้รับหนังสืออนุมัติจากสาธารณสุขอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วผู้ศึกษาเข้าพบผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์สถานการณ์ อธิบายขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขออนุญาตเก็บข้อมูล

3. ผู้ศึกษาเข้าพบผู้สูงอายุ และผู้ดูแล แนะนำตัวเอง พร้อมอธิบายความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์สถานการณ์ และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนให้การพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ

4. ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ชี้แจงวัตถุประสงค์พร้อมทั้งขอความร่วมมือโดยยึดตามหลักการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง แยกตามกลุ่ม ดังนี้

4.1. ผู้สูงอายุและผู้ดูแลโดยผู้ศึกษาทำการประชุมกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันภาวะสมองเสื่อมในผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นวิธีแบบพลวัตร (group dynamic) เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นและทัศนคติออกมาอย่างเปิดเผย โดยใช้สถานที่ห้องประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย ใช้เวลาสนทนากลุ่มละประมาณ 60 นาที ในระหว่างการสนทนา ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ และทำการสัมภาษณ์เดี่ยวเป็นรายบุคคล ใช้สถานที่ห้องประชุมประชุมโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอยและที่บ้านผู้สูงอายุ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 45 นาที ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลสำคัญ

4.2. บุคลากรด้านสุขภาพได้แก่ แพทย์และพยาบาลวิชาชีพประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองหอย และบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่เทศบาล, อสม. และประธานชมรมผู้สูงอายุ ผู้ศึกษาทำการสัมภาษณ์เดี่ยวเป็นรายบุคคล โดยใช้ช่วงเวลาที่บุคลากรว่างจากปฏิบัติงาน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาที โดยผู้ศึกษานำบันทึกข้อมูลโดยการบันทึกเทป และจดบันทึกข้อมูลสำคัญ

5. ผู้ศึกษาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้นำมาสรุปและวิเคราะห์ตามประเด็น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เดี่ยว นำมาจัดหมวดหมู่ ตามประเด็นการวิเคราะห์ และมีการตรวจสอบข้อมูล โดยนำไปให้กลุ่มตัวอย่างตรวจสอบความถูกต้องและใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เดี่ยวมาตรวจสอบผลจากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่ม